

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 26. marca 1862.

Mili rojaki!

Le z narodnimi močmi se zamore doseči narodni namen, zato je potreba, da se narodne moči zbudé in učvrsté. Poglavitno sredstvo za probud narodnih moči je narodni jezik.

Rodoljubom mora biti tedaj prva skrb, da se postavi narodni jezik — vez celega naroda, hram narodnega duha in znamenje narodne osebnosti — v svojo vrednost in veljavo v občnem življenju.

Kar se je slobodno ustanovila naša država, v kateri grejo vsem narodom enake pravice, potegovali so se rodoljubi slovenski za veljavnost in vpeljavo našega milega jezika v šole in uradnije.

Pravična ta tirjatev je zbudila mnogo neprevdarnega, nepoštenega in krivičnega nasprotovanja. Uzrok nekaki tega leži v preteklosti, v nesvobodi poprejšni, v tisočletni navadi tujčevanja, v pomanjkljivem izučenju v maternem jeziku in v mnogih drugih razmerah in zadevah; nikakor pa ne izvira iz nezmožnosti našega prekrasnega in dostojno izobraženega jezika.

Zadelo je tedaj prizadetje rodoljubov na upore in zavere.

Zgodovina rodoljubnega truda in borjenja poslednjega časa znana je. Znano je, kako malo se je ali celo nič doseglo zastran šolstva.

Da pri sedanji vredbi naših šol narodnega izobraženja, razvitka in blagostanja doseči ne moremo, je gotovo in dokazano. Najimenitniša naloga ostaja tedaj rodoljubom v prihodnje v tem obziru.

Znano je na dalje vprašanje, ktero se je postavilo na ministerstvo pravosodja zastran vpeljave slovenskega jezika v sodnijah v pokrajinah slovenskih; in danes dajo na znanje „Novice“ odgovor ministerstva. Ministerstvo je odgovorilo, da je že dalo ukaz na vikše sodnije v Gradcu in Trstu, v katerem je zapovedano:

I. Da morajo sodnije, kadar imajo s Slovenci obravnavati, zatožence in priče v kazenskih rečeh, kar koli je mogoče, v slovenskem jeziku zasliševati in njih odgovore vsaj zastran poglavitnih delov v slovenskem jeziku pisati v zapisnike.

II. Zapisniki zastran priseg, ki jih imajo Slovenci prisegati, morajo se karkoli je mogoče po slovenski pisati in vsaj besede prisege same morajo v slovenskem jeziku zapisane biti.

III. Mora se na to gledati, da pri kazenskih in pri končnih obravnavah z obdolženim, ki je Slovenec, sodniki, uradniki državnega zastopništva in zagovorniki so slovenskega jezika popolnoma zmožni, da se čisto slovensko obravnuje in da se razglasujejo razsodbe in če je mogoče tudi nje uzroki v slovenskem jeziku.

IV. Morajo sodnije v slovenskih pokrajinah vloge v slovenskem jeziku pisane sprejemati in kar je mogoče Slovencom davati odloke ali rešitve tudi v slovenskem jeziku.

V. Ustanovljuje se, da se imajo po potrebi preskrbeti razne povabila, varhni (jerobni) dekreti, obljubni in smrtni

zapisniki, ter manjše zmiraj enake odloke v slovenskem natisu in da se take morajo Slovencom razpošiljevati.

Na dalje je bilo od ministerstva naznanjeno, da je zapovedalo ob enem, da se mora pri dajanju vradniških služb posebno gledati na to, da prosivci znajo slovenski jezik in da se imajo le taki priporočevati ministerstvu za tiste službe, ktere ono daje.

V poglavitnem je pa ministerstvo v svojem odgovoru očitno spoznalo in izreklo, da Slovencom ne odrekuje enake pravice zastran vpeljave slovenskega jezika v sodnijah, kakor so bile za moravsko deželo oglašene 22. junija 1861, ali da zdaj še ni mogoče slovenski jezik enako kakor česki na Moravskem popolnoma vpeljati.

Ljubezen do slovenskega naroda in dolžnost najnega poklica nama veljuje, zastran tega odgovora spregovoriti sledeče:

Res je in očitno, da v tem odgovoru nam djansko zdaj še ni podeljena enaka vpeljava narodnega jezika, kakor drugim narodom v njih domovini, ali spoznalo je ministerstvo vkljub nemilim in neprijaznim sporočilom nekterih nižjih in vikših sodnij, da je potreba, da se od začetka vpelje vsaj deloma slovenski jezik v naše sodnije, da pa to nima za zmiraj, ampak le za zdaj veljati, in da nam kakor drugim narodom enaka pravica zastran uradniškega jezika gré.

Iz tega izvira, da zdaj je naša naloga in skrb, da se dostojno in brez kratenja od ktere si bodi strani neprestrašeno poslužujemo dodeljenih pravic, da zahtevamo od naših sodnij pošteno spolnitev omenjenega ministerstvenega ukaza, da jim pokažemo z svojimi v vseh pravnih in nepravdnih, sploh v vseh zadevah čisto in razumljivo sestavljenimi vlogami, da je mogoče v slovenskem jeziku opravljati vso pravniško službo in da po slovenskem jeziku manji navarnost žuga za razmere pravniške, kakor po tujem jeziku, z jedno besedo, da se jeziku ne more nakladati nezmožnost ali nesposobnost za rabo pravniško.

Na dalje pokažimo, da naše prošnje niso prazna zmišljija, ampak živa potreba pravičnosti. Tirjajmo tedaj od sodnij, da nam razpošiljajo odloke, povabila i. t. d. v slovenskem jeziku.

Če bomo mi svojega milega maternega jezika v ti meri, kakor je zdaj djansko dovoljeno, posluževali se, smemo upati, da hočejo naše sodnije tudi previditi, da se v ustavni svobodni državi slovenskemu narodu zastran vradniškega jezika ne sme in ne more pravica kratiti, da naš slovenski jezik je sposoben; in v tem spoznanju bode se želja naša, da se počasi v vsem in popolnoma vpelje slovenski jezik v vradnijah, potrdila, in če Bog dá vprihodnje vresničila brez izjemka.

Upati se tudi sme, da naši pravoljubni advokati in notari bodo v blagor in korist naroda se poprijeli v vseh pismih, vlogah, prošnjah, sploh v vseh zadevah slovenskega jezika. Gotova jim je zahvala naroda, ki bode spoznal, kolika dobrota in varnost v pravniških razmerah se mu je skazala s tem, da more razumeti pravniške pisma, v kterih shranuje premoženje, čast, svobodo in celó življenje.

Sploh pa naj vsi rodoljubi ljudstvu našemu razodevajo

zapopad, obširnost in važnost ministerstvenega ukaza do naših sodnij in da naj mu zbudé zaupanje, da obljuba našega milostljivega Cesarja, po kateri vsim narodom, tedaj tudi našemu grejo v vsih zadevah enake pravice, bode se vresničila vsemu nasprotvanju vkljub.

Toliko smo dosegli dozdej, da v naši deželi v naših sodnijah naš jezik ni več ptujec in da se ne sme iz njih pahati, kakor da bi mu ne šla nobena pravica.

Če se ne more na enkrat vse zgoditi, tako moramo pomisliti, da vsaki začetek je težek, da v naravnih postavah se skokoma ne more doseči gotov in stanoviten uspeh.

Kadar se poglavitno nam samim prepušča in naklada, da razvijemo svoje moči, moramo tudi, neboječi se truda, začeti važno delo, in veselili se bodemo poslednjič svojega lastnega uspeha, ki bode nam potem najgotovejši; saj vsaki se zamore najbolj zvesto zanesti le na svoje moči.

Obljubimo si pa, da hočemo stopinjo za stopinjo korakati naprej, dokler da pridemo na stan, na katerim so drugi narodi.

Vsak naj tedaj v svojem obziru, poklicu dela v svoji službi zastavi vse moči, da se v sodnijah vseh slovenskih krajev vpelje slovenski jezik in pokazal se bode kmali obilni prid, ki ga iz serca želeli mora vsak rojak svojemu narodu.

Da se pa spolnijo naše gorke in pravične želje, pomagaj Bog!

Na Dunaju na dan svetega Jožefa 1862.

Dr. Lovro Toman. Ant. Černe.

Dober gospodar.

(Konec.)

8. Dober gospodar je moder. — Modrost, čednost in pametnost obdavajo in ravnajo dobrega gospodarja. On si vse tako gospodari, kakor je prav in dobro, in da večji hasek ima. On tisto delo prvo opravlja, ktero je bolj potrebno, in vsako delo pred opravi, preden drugo začne, in tako ravná, da njegovi ljudje in živina imajo ponoči mir in pokoj. On redí toliko živine, kolikor je hraniti more. S penezi (dnarji) si moder gospodar tudi vé tako ravnati, da jih ne dava za prazne in nepotrebne reči, ampak za dačo in domače potrebe, in da dalje ž njimi segne. On ne hodi po krčmah in ne igra. On ni zato ubožen gospodar, če dolgé ima ali more dolgove delati, kajti k temu ga pogosta nesreča sili. Al dober gospodar skrbi dolge splatiti in se rešiti jih. Posebno v dobrih letih skrbi kaj na stran djati, ktero živinče prirediti in oddati, da bi dolg odrinil. Pameten gospodar si vé tudi marsikako reč sam napraviti pri hramu, da mu je ni treba kupiti in mu tako penezi v mošnji ostanejo. Tako vé modra glava tudi vse pametno povedati in podučiti vsakega, kako se ima vésti in tako vsako delo najboljše in najlepše opraviti. On vé vsakemu dobrega nauka dati in dobrega sveta. Zato pa ljudje tudi takega modrega moža spoštujejo; daleč je njegov glas in daleč njegovo ime sloví; od vseh krajev ga hodijo za dober svet prosit.

9. Dober gospodar je trezen. — Mernost in treznost ste njemu kreposti, ktere on spoštuje. On je zmeren v jestvini in pitvini. Nima slabe navade, da bi skrivoma pojedaval ali popijal zvun obroka ali miznega časa, da bi žena, detca ali družina ne bi vedli; temuč on drži red, in vsi vkup jejo in pijejo, kar imajo, ob svojem času. On spozná časne reči in vsako dobro za božji dar, in se za vse Bogu lepo zahvaljuje, posebno s tem, da vse merno trosi in potrebnim pomaga. Maloskrbnim in radožejnim sosedom je tudi tota njegova zmernost na poti, in marsikrat mu kdo pravi: „Kako moreš ti tak biti, da nikoli ne greš v krčmo, ne privošiš krčmarju krajcarja in si ničesa ne vukšaš. Ti bi si lahko vsaki dan kapljico vina privošil, saj imaš s čim“. On pa takega zavrne rekoč: „Kar je meni treba, to imam

domá, in kar imam, to imamo mi vsi. Vsaki gospodar, ki ima ženo, otroke in družino, mora vediti, da to ni vse njegovo, kar on glešta; ampak da en del je ženini, en del otroški, in za družino tudi mora misliti; zato ne sme zapravljati po lituših, in tam pojedati in pijančevati“.

10. Dober gospodar je tudi pošten. — Poštenje in dobra vest mu je več, kakor vse posvetno blago. On je pošten v besedah in tako govori, da nikogar ne pohujša in ne razžali; on govori resnico in se nikomur ne laže. V vsem je mož beseda. On je zvest v svojem zakonu, ne misli za drugimi. Pošten mož vé, da je vsak človek poštenja vreden; zato pa tudi vsakega spoštuje. Človek brez poštenja — si misli — je drevo brez korenin, prvi veter ga podere.

11. Dober gospodar je tudi miroven. — Mirovnost je ena prvih lastnost dobrega gospodarja. On vé z vsakim mir imeti, vé s pametno besedo svajo odvrniti in mir obdržati. S svojo ženo se lepo pogaja in mirno živi, vé porazumeti, če ona kaj prav ne pové ali prav ne stori, in jo s čedno besedo podučí. Med svojimi otroki on tudi vé lepi mir obdržati; on sam se mirno do njih obnaša, jim pametno daje strah in jih lepo uči, da tudi med družino nemira ne delajo in jih hudo nimajo, temuč jih morajo spoštovati in bogati. Tudi s sosedi in z vsakim človekom se on zná pogajati in v miru živeti, da se med seboj potrebujejo, in da jih ljubezen bližnjega veže. On vé ljudi v razdvoji pomiriti in jim dobrega sveta in nauka dati, kako bi se razumeli in v miru živeli. Miroviten gospodar je tudi pravičen sosed pri mejah; on ne prestavlja mejnikov in ne sega čez mejo. On dobro vé, da je vsako stanje in vsako zemljiše še enkrat več vredno, če ima dobrega soseda poleg sebe. Zato pa je že ajdovski vojvoda Alcibiad, ko je svojo lastnino na oddajo oklical, toto zlato lastnost oznanilu pristavil: „Tota reč še se zato imenitna kaže, da ima dobre sosede!“

12. Dober gospodar je tudi dober hišen oče. — Dobrotljivost hišnega očeta posebno ljubeznjivega dela. On oskrbuje svoje otroke z vsem, česar jim je za časno in večno srečo potrebno. Dober oče jim dava tudi hasnovitne nauke za gospodarstvo: „Moja detca! — jim pravi — lenobe se varite; če bolje bote delali, več si bote pripravili; če bolje bote skrbeli, več bote imeli; če ne bote zapravljali, ne bote stradali; bodite složni in bogajte, in vse bote lože in boljše opravljali; kajti složnost pripravlja, nesložnost zapravlja“. Dava jim tudi nauk za gospodarstvo, ki je lastna skušnjava učila in nauk dobrih bukev in časnikov. Dober hišen oče ne pozabi ne telesne ne dušne sreče svoje družine. Za vsako družinče skrbi kakor za svoje dete, in tudi v betegi ni zapušeno. Svojim ljudem dober hišen oče včasí tudi kako veselje napravi s kako pošteno gostijo, da se razveselijo in pa k delu boljše voljo imajo. — Vsakemu delavcu dá njegovo pravico in vsakemu človeku se skazuje dobrotljiv in pravičen. Posebno siromakom in sirotam je dober oče; njegova roka najde za vsakega kak dar. Š.

Cena živinske ali črne soli v Ljubljani.

Krajnska kmetijska družba, vesela, da je sol za živino dober kup, česar je želela tako dolgo in za kar se je poganjala veliko let, je izprva mislila, zalogo te soli si kupiti in jo kmetovavcom prodajati na svojem vrtu na Poljanah, kakor je pred nekimi leti prodajala prejšno živinsko sol.

Al ker je ljubljanski kupec, gosp. Peter Lasnik, ki ima svojo štacuno pred mostom špitalskim, se lotil te prodaje, in ker je družba vidila, da je ceno, kolikor je mogoče, nizko postavil, priporoča to štacuno vsem, ki si želijo živinske soli kupiti. Prodaja jo po 2 gold. nov. dnar. cent, ali funt po 2 nov. krajcarja, toda vsak ima za posodo, žakelj ali kaj družega skrbeti, kamor kupljeno